
I. DÜNYA SAVAŞI VE TÜRK KURTULUŞ SAVAŞININ BEYAZ PERDEYE YANSIMALARI*

World War I and Reflection Turkish War of Independence to the Silver Screen

*Serap KAYSERİLİ***

Özet

Geçmiş algılama günümüz ve gelecek arasında köprü kurmaya çalışma yollarının başında tarih gelmektedir. Çağımızın sanatı olan sinema tarih öğretiminde ve bir milletin kimliğinin değerlendirilmesinde önemli kültürel temsil sistemlerinin başında gelmektedir. I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadelenin beyaz perdeye yansması adlı bu çalışma, Türk Sinemasında nasıl bir tarih anlayışı olduğunu ve o dönemki düşünceleri de yansıtması açısından önem taşımaktadır.

Dünya sinemasının başlangıç safhalarının, ardından Türkiye’de sinemanın doğuşu ve gelişiminin incelendiği bu çalışmada, öncelikle Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı’nı konu alan filmler değerlendirilmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal’in askeri, siyasi ve sosyal hayatını konu alan filmler ayrı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Sinema, I. Dünya Savaşı, Milli Mücadele, Atatürk.

Abstract

Present and future ways of working to build bridges between the past sensing history is beginning. The art of the cinema of our time in history teaching and assessment of identity is one of the major systems of cultural representation. I. World War II and the National Struggle, the silver screen's reflection on how the understanding of this is the Turkish Cinema and it is important to reflect in the period thoughts.

Examined the initial stages of World cinema, and then the birth and development of cinema in Turkey, this study examined first films about the First World War and the War of Independence are examined. In addition,

* Bu çalışma aynı isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Tezin hazırlanmasında sağladığı katkılardan dolayı Prof. Dr. Selami Kılıç’a teşekkürlerimle.

** Okutman, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, skayserili@agri.edu.tr

Ataturk's military, political and social life of the subject in a separate section of the films were investigated extensively.

Key Words: History, Cinema, I. World War, National Struggle, Atatürk

Giriş

Sinema Tarihi

Sinema, ortaya çıkışının ilk yirmi yılında büyük bir gelişim göstermiştir. 1895'te yenilik olarak görüldüğü halde 1915'te artık yerleşik bir endüstri haline gelmiştir. Çekilen ilk filmler, bir dakika uzunluğunda ve çoğunlukla tek bir çekimden oluşan hareketli şipşaklardan oluşmaktaydı. Fakat 1905 yılına gelindiğinde filmler beş ile on dakika arası uzunluğa ulaşmışlardır.¹

Sinema ilk devirlerde on altı, sonraları yirmi dört fotoğrafı bir saniyede gözlerimizin önünden geçirerek hareketi sağlamak temeline dayanıyordu. Çünkü insanda görme hassasiyetinin bir kısmını teşkil eden, gözün retina tabakasındaki silinme müddeti, bu kadar kısadır. Saniyede yirmi dört hayal retinaya aksederse, artık o hayaller silinmeden bir yenisi gelmiş olacağından, biz fotoğrafları hareket halinde görürüz. Aslında bu görme işine ait bir gecikme, gözümüzün bir kusurudur.² Fitton ve Dr. Paris ise 1825'te Thaumotrope'ü yaptılar. Bu alet önünde ve arkasında birer resim bulunan basit bir karton daireden ibaretti ki, çarçabuk ters yüz edilecek şekilde döndürüldüğünde resimler üst üste görünüyordu. Aslında bu çok basit görünen gelişmeler sinemanın başlangıcı olarak kabul edilmekteydi.

Pek çok ulus, hareketli resimler buluşunu kendisine mal etmek ister; fakat sinemanın diğer birçok yenilik gibi kesin bir ortaya çıkış anı yoktur ve doğumunu tek bir ülke ya da kişiye borçlu değildir. Aslında sinemanın kökeninin, on altıncı yüzyılda İtalyanların karanlık kutu deneylerine, on dokuzuncu yüzyılın çeşitli optik oyuncakları gibi değişik kaynaklara, diyaroma ve panorama gibi pek çok görsel gösteri uygulamalarına kadar uzandığı düşünülebilir. On dokuzuncu yüzyılın son on yılında ise, hareket eden görüntüleri bir perdeye yansıtmaya yönelik çabalar giderek yoğunlaştı

¹ Geoffrey Nowell-Smith, *Dünya Sinema Tarihi*, (Çev: Ahmet Fethi), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2003, s.30.

² Zahir Güvemli, *Sinema Tarihi*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1960, s.5.

1. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

ve Birleşik Devletlerde Edison; Fransa'da Lumierre kardeşler; Almanya'da Max Skladonowsky; Büyük Britanya'da William Friese, Grene gibi mucitler, ilk hareketli resimleri sunarak izleyicileri şaşkınlık içinde bıraktılar.³

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Thomas Edison'un *kinetoscope* aracılığıyla çektiği The Execution of Queen Mary/Kraliçe Mary'nin İdamı 1895 yılına rastlamaktadır. Aynı şekilde Auguste ve Louis Lumierre Kardeşlerin *cinématograph*'ı, Mart 1895'te çekilen La sortie des usines Lumière/İşçilerin Lumierre Fabrikası'ndan Çıkışı adlı belgesel filmiyle dünya sinema tarihinde bir dönüm noktasını simgelemektedir.⁴ Edison ve Lumierre kardeşler yapmış oldukları bu çalışmalar ve çekimler sayesinde aynı tarihte ve aynı sisteme göre sinemayı icat etmiş bulunuyorlardı.⁵

Birkaç amatör ön gösteriden sonra Lumierre kardeşler, 28 Aralık 1895'te Paris'te "Boulevard Capucines-Grand Cafe" de profesyonel bir gösteri düzenleyerek seyircilere ilk yaptıkları film olan Lumierre Fabrikası'ndan Çıkış ve sonra yaptıkları filmlerden biri olan Trenin Gar'a Girişi isimli filmleri gösterirler. Bu tarih, sinemanın doğum tarihi olarak kabul edilmektedir.⁶

Sinemada, ilkin 1889'da Edison'un laboratuvarlarında birkaç kelime söylenir gibi olmuştu. Hatta daha önce, perde arkasına yerleştirilmiş kişilerin konuşmalarıyla filmler seslendirilmek istenmişti. Yine perde arkasına *fonograf* yerleştirilerek şarkılı film denemeleri çoktan yapılmıştı. Hatta fonografla söylenen sözlerin perdedeki ağız ve ses hareketlerine zaman bakımından uydurulması bile sağlanmıştı.

1910'da Fransa'nın o dönemlerdeki iki büyük yapımevinden biri olan Goumant, "Kronofon" adı verilen sesli sinema sistemini Bilim Akademisi'ne gösterdi. Bu sistemde, görüntü, film, ses ise plak üzerine kaydediliyor ve senkron, elektrikli bir sistemle sağlanıyordu. 1912'den başlayarak Goumont bu sistemle halka açık gösteriler yaptı. Sesli sinemanın ilk önemli örnekleri olarak *King Vidor'un, Halelujoh-1929/ABD, Welter Ruttmann'ın Dünya*

³ Nowell-Smith, *Dünya Sinema Tarihi*, s.30.

⁴ Özde Çeliktemel Thomen, "Osmanlı İmparatorluğunda Sinema ve Propaganda (1908-1922)", *Online International Journal of Communication Studies*, Vol:2, London 2010, s.4.

⁵ Âlim Şerif Onaran, *Muhsin Ertuğrul'un Sineması*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s.5

⁶ Metin Erksan, *Sinemannın 100. Yılı, Türk Sineması Üzerine Düşünceler*, (Editör: Murat Dinçer), Doruk Yayıncılık, Ankara 1996, s.155.

Ezgi 1929/Almanya, Ernst Lubitsch'in Aşk Cenneti-1929/Almanya, Üç Maske-1929/Fransa, Levis Milestone'un Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok-1930/ABD adlı filmlerini sayabiliriz.⁷

İlk defa 1926'da Flaherty'nin "Maona" adlı filmi için "Belgesel" tanımını kullanan Grierson, 1928'de eğitim ve propaganda filmleri için fon ayrılmasını sağladı. İngiliz Belgesel Sineması bütün dünyayı etkileyerek belgeselin bir tür olarak sinemaya girmesine vesile oldu.⁸

1930'lar aynı zamanda renkli sinemaya geçiş dönemi olmuştur. Üç temel renk kullanımına dayanan *tenchnicalar* adıyla bilinen renklendirme yöntemi ilk kez Walt Disney'in "Üç Buçuk Domuz" adlı çizgi filmde kullanılmıştır. Renkli film 1940'lara kadar ticari olarak kullanılmadıysa da deneysel çalışmalar yapılmıştır. Renk çalışmalarında yeterlilik ise ancak 1930'larda başlamış, fakat uzun yıllar her şeyi gereğinden fazla süsleme ana sorun haline gelmiştir. Rengin güzellik duygusu verdiği kabul edilirse, tarihi filmlerde ve müzikallerde renk yerini bulmuştur.⁹

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada, tarihin Türk sinemasında nasıl ele alındığı ve nasıl yorumlandığı, Türkiye'nin yakın tarihindeki önemli olayların sinemaya nasıl yansdığı ve bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti kimliğinin beyaz perdede nasıl çizildiği incelenmeye çalışılmıştır.

Görsel yazılı belgelerin, filmlerin, afişlerin ve gazete haberlerinin derlenerek incelendiği bu çalışma, bulguları elde etme ve yorumlama açısından nitel bir araştırma yöntemi üzerine kurgulanmıştır.

Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Sinemanın Gelişimi

Kuşkusuz her ülkenin sinema tarihi vardır ve bu tarih elbette ki belgeler sayesinde ortaya çıkarılır. O yıllardaki adıyla "sinematograf"ın yani sinemanın dünya üzerindeki resmi tarihi, belgelere göre 22 Aralık 1895 olarak bilinir. Lumierre kardeşlerin 28 Aralık 1895'teki ilk genel gösterimi üzerine, İstanbul'un tanınmış fotoğrafçılarından Vafiodis bir mektupla kendilerine başvurmuş, bilgi istemiş ama bundan bir sonuç çıkmamıştı. 1896 yılının

⁷ Güvemli, *Sinema Tarihi*, s.111-126.

⁸ Alev Demirebilek (İdrisoğlu), *Dünya Sinema Tarihi*, Mimar Sinan Üniversitesi Sinema Bölümü Ders Notları, İstanbul 1993, s.81-82.

⁹ Gülseren Güçhan, *Türk Sineması Görüntü ve İdeoloji*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1999, s.45.

I. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

başlarında, Lumierre kardeşlerin, dünyanın dört bir yanına gönderdikleri alıcı yönetmenlerden biri olan Alexander Promio, İstanbul'a gelip bazı sahneler çevirmişti. Hatta Promio, Venedik'teki ilk denemesinden sonra, sinema dilinde önemli bir öge olan kaydırmayı ikinci defa Haliç'te bir kayıkta denemişti. Promio, padişaktan alınan özel izinle İstanbul ve İzmir dolaylarında çok sayıda belgesel film çekti.¹⁰ Lumierre'nin diğer alıcı yönetmenlerinden olan Felix Masguich, Francis Doublier, Charles Moisson, Perrigot gibi diğerleri de Rusya'ya giderken İstanbul'a da uğramışlardı.¹¹ Bu ziyaretler Türk halkının sinemaya daha fazla yaklaşmasına sebep olmuştur.

Eldeki sınırlı sayıdaki kaynaklara göre Osmanlı Devleti'nde ilk film gösterimlerinin Abdülhamit zamanında sarayda yapıldığı bilinmektedir (1896) ve Bertrand isimli bir Fransız'ın bu görevi yerine getirdiği padişahın kızının hatırlarında anlatılmaktadır.¹² İlk sinema gösteriminin Yıldız Sarayı'nda yapılmasına ve halkın sinemaya gösterdiği hoşgörüyü rağmen II. Abdülhamid, bu yeni icadın seyirci üzerindeki etkisinden rahatsız olmuş ve Fransızların İstanbul'da yerleşik bir sinema salonu açma girişimlerine müsaade etmemiştir.¹³

Halka sinema gösterilmesi ise, bundan bir yıl sonra 1897'de, Romanya uyruklu bir Polonya Musevi'si olan Sigmund Weinberg eliyle ve kendisinin İstanbul temsilcisi olduğu Pathe Firması'nın filmleriyle Galatasaray Sempti'ndeki, Spaneck Birahanesi'nde gerçekleştirilmiştir. Spaneck'te ilk gösterimler halkın beğenisini kazanınca Weinberg, bu gösterimlerin İstanbul yakasında da gösterilmesi için Şehzadebaşı'nda Fevziye Kırathanesi'ni de kiraladı. İlk gösterilen filmler arasında, Pathe'nin haber ve komedi filmleriyle Asta Nielsen'in "Sır" adlı dram filmi sayılabilir. O günlerde yayınlanan el ilanlarında, Rigaden, Boireau, Little Mouritz gibi güldürücülerin filmlerinin reklamları yapılmaktaydı. Sinemanın gördüğü rağbet üzerine, Beyoğlu'nda "Odeon Tiyatrosu'nda" gösterimde bulunduğu gibi, daha sonra 1908 yılında Tepebaşı'nda "Pathe Sineması" da yapıldı.¹⁴

¹⁰Türk Sinema Tarihi, Erişim Tarihi:14.02.2011, <http://www.arastiralim.com/tag/genel-kultur/page/6>

¹¹ Nijat Özön, *Türk Sineması Kronolojisi*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1968, s.12.

¹² Ayşe Karaosmanoğlu, *Babam Abdülhamit*, Selis Yayınları, İstanbul 2007, s.9.

¹³ Yalçın Lülecı, *Sinema ve Din: Türk Sineması Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, İstanbul 2007, s.32.

¹⁴ Şükran Kuyucak Esen, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2010, s.9-10.

Böylece Türkiye’de ilk özel sinema salonu açılmıştır. Sonrasında 1914’te Kordonboyu’nda açılan “Palas Sineması” onu takip etmiştir.¹⁵

14 Kasım 1914’te Fuat (Uzkınay) Bey tarafından çekilen “Ayastefanos’taki Rus Abidesinin Yıkılışı” adlı siyah-beyaz film birçok sinema tarihçisi tarafından Türk Sinemasının başlangıcı olarak kabul edilmektedir.¹⁶ Nurullah Tigin, bunu Türk filmciliğini başlatan aktüalite olarak görmüştür. Fakat bilindiği kadarıyla bu filmi gören olmamıştır.¹⁷ Bu filmin akıbeti hakkında çeşitli yorumlar yapılmasına rağmen filmi hakkında kesin bilgilere ulaşmak mümkün olmamıştır. Ancak en fazla kabul gören yorum ise filmin 1941 yılında İstanbul’dan Ankara’ya nakledilirken, araçta bulunan diğer filmlerle karıştığı ve bu sırada kaybolduğudur. Tüm bunlara rağmen eldeki kayıtlar bu filmin çekilmiş olduğunu ispatladığı için çekilen ilk Türk filmi olarak kabul edilmektedir.¹⁸

Enver Paşa, Berlin’deyken Alman ordu sinemasının çeşitli savaş cephelerinde çevirdiği filmleri seyretmiş, sinemanın halk kitleleri, hele de okuma yazma bilmeyen halk kitleleri üzerindeki etkisini sezinlemişti. İstanbul’a döndüğünde ise Osmanlı ordusunda da bir sinema kolu kurulması için gerekli çalışmaların başlatılmasını emretti. Böylelikle başında Weinberg’in bulunduğu, Fuat Bey’in de Weinberg’in yardımcısı olarak atandığı, yedek subaylığını yapmakta olan bazı sinema salonu sahiplerinin de alıcı yönetmeni olarak katıldıkları “Merkez Ordu Sinema Dairesi (MOSD)” kuruldu. Weinberg ve Fuat Bey’in dışında diğer görevliler ise Mazhar (Talay) Bey ve Cemil (Filmer) Bey’dir.¹⁹

Merkez Ordu Sinema Dairesi’nde çekilen filmlerin büyük çoğunluğu savaş konulu haber ve belgesel filmlerden oluşmaktadır. “Anafartalar Muharebesi’nde İtilaf Ordularının Püskürtülmesi” (1915), “Çanakkale Muharebeleri” (1916) ve “Alman İmparatorunun Çanakkale’yi Ziyareti”

¹⁵ *Türk Sinema Tarihi*, Erişim Tarihi: 14.02.2011

<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/belgeseller/1914/ayastefanos.html>

¹⁶ Serdar Öztürk, *Erken Cumhuriyet Döneminde Sinema Seyir Siyaset*, Elips Kitap, Ankara 2005, s.13.

¹⁷ Özlem Gürsoy, *Türk Sinemasının Tarihe Bakışı*, s.28.

¹⁸ Esen, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, s.13.

¹⁹ Özön, *Türk Sineması Kronolojisi*, s.13.

I. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

(1917) Merkez Ordu Sinema Dairesi'nce yapılan belge filmlerden bazılarıdır.²⁰

Balkan Savaşları sırasında halktan yardım toplamak amacıyla kurulan (1913) Müdafaa-i Milliye Cemiyeti²¹, gelir kaynaklarını artırmak amacıyla, film yapımına da başladı. Böylelikle, sonradan Türkiye'nin tanınmış gazete sahiplerinden biri olan yirmi yaşlarındaki Sedat Simavi'nin yönetmenliğinde ilk öykülü filmler olan *Pençe* (1917) ile *Casus* (1917) meydana getirildi.²²

Uzun metrajlı ilk Türk filmi, ilk gösterimden neredeyse yirmi yıl sonra yapıldı. Weinberg, 1916'da yine Ordu Film Merkezi (OFM) için *Himmet Ağa'nın İzdivacı'nı* çekmeye başladıysa da film Birinci Dünya Savaşı sonrasına kadar tamamlanamadı. Cemiyet adına yapılan ve daha çekim aşamasında ağır eleştiriler alan *Alemdar Mustafa Paşa*, *Alemdar Vak'ası* yahut *Sultan Selim-i Salis* Türk sinemasının ilk tarih konulu filmidir. Filmin daha seyredilmeden sert eleştiriler alması, o yıllardan itibaren tarihin sinemaya aktarılması konusundaki hassasiyetin boyutlarını göstermektedir.²³

1919 yılında yalnızca iki öykülü film çekildi. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın aynı adlı kitabından çekilen *Mürebbiye* ve Yusuf Ziya Ortaç'ın aynı adlı kitabından çekilen *Binnaz*'dır. Her iki filmin yönetmeni, Türk tiyatrosunun kuruluşunda büyük katkıları olan "Ahmet Fehim" idi. *Mürebbiye* gösterime girdiğinde İstanbul işgal altındaydı. O dönem İstanbul'daki Fransız işgal kuvvetlerinin komutanı General Franchet, işgal ettikleri İstanbul'un sinemalarında, şehvet düşkünü, düşük ahlaklı bir Fransız'ı mürebbiye olarak görmekten çok rahatsız olmuş ve "Fransızlar küçük düşürülüyor" gerekçesiyle filmin gösterilmesini yasaklamıştır. *Binnaz* ise, Osmanlı Devleti'nde ilk defa bir göbek dansının beyaz perdede görüldüğü filmidir. *Mürebbiye Türk sinema tarihinde Cumhuriyet öncesi ilk sansür alan film olarak kabul edilmektedir*, Cumhuriyet dönemindeki ilk sansür ise *La-Garçonne* (Erkek Kız) isimli bir

²⁰ Hakan Aydın, "Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci: Konya'da İlk Sinemalar ve Gösterilen Filmler (1910-1950)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:19, Konya 2008, s.62.

²¹ Nazım H. Polat, "Milli Mücadele'de Sivil Direnişin Kökenleri: Müdafaa-i Milliye Cemiyeti (1913-1919)", *Türkler*, C.15, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002

²² Özön, *Türk Sineması Kronolojisi*, s.14.

²³ Levent Yılmazok, *Türk Sinemasının Ulusal Karakterini Etkileyen Öğeler ve Seyirci-Sinema İlişkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Ana Sanat Dalı İstanbul 2007, s.22

Fransız filmi olur. Film, içerdiği çıplak sahnelerden dolayı müstehcen bulunarak yasaklanmıştır.²⁴

İlk uzun metrajlı film yapım şirketi olan Kemal Film Şirketi, 1922’de Seden Kardeşler tarafından kuruldu. Sadece iki yıl faaliyet göstermesine rağmen bu şirketin, film yapımına yaklaşımı öncekilerden çok daha profesyonelce idi. Çektiği filmlerin tümünü genç tiyatro oyuncusu ve yönetmeni olan Muhsin Ertuğrul’un yönettiği dört uzun metrajlı film çekimi oluşturmaktaydı. Bunlar; İstanbul’da Bir Facia-i Aşk (1922), Boğaziçi Esrarı (1922), Ateşten Gömlek (1923) ve Kızkulesi’nde Facia (1923) adlı filmlerdir.²⁵

Bu dönem filmlerinin, “ulusal bilinç” ve cumhuriyet etrafında bir araya gelme düşüncesiyle çekildiği ve en önemli özelliklerinin, devletin resmî ideolojisini hâkim kılmak adına, eski düzenin kötülenmesi, saltanat, hilafet ve dinî müesseselerinin yerilmesi olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında bu filmlere bakıldığında, devrin politikası ile ideolojik bir birliktelik şeklinde ortaya konan filmlerin, vermek istediği mesajlar arasında büyük bir uyum olduğu görülmektedir.²⁶

1939 yılına gelindiğinde, Türk sinemasında, neredeyse kameranın sahne önüne konulup bir piyesin baştan sona filme alındığı Tiyatrocular Dönemi’nin etkisi hâlâ devam etmekteydi. Yani tiyatro geleneğinden daha tam anlamıyla uzaklaşamamıştı. 1939 ile 1952 yılları arasındaki bu on üç yıllık dönemde Türk sineması, kendini tiyatro etkisinden koparıp, daha sinemasal bir dil oluşturmaya çalışmıştır.²⁷

1950’li yılların başında Türk Sineması, artık sinema dilini öğrenmiş ve kendine özgü bir sinema ortamı, çekim ve gösterim düzeneği oluşturmuştur. Sinema salonları, film çekim ve dağıtım şirketleri, laboratuvarları, çalışan ve çalıştıranları ile ticari anlamda bir çark kurulmuştur. Film üretimi ve tüketimi belirli bir sisteme bağlanmıştır. Hatta sinemanın bir “sanat” olduğunu kanıtlayan iki filmi ile 1949 yapımı Vurun

²⁴ Serdar Öztürk, “Türk Sinemasında İlk Sansür Tartışmaları ve Yeni Belgeler”, *Galatasaray İletişim Dergisi*, İstanbul 2006, s.65.

²⁵ Smith, Dünya Sinema Tarihi, s.740

²⁶ Âlim Şerif Onaran, *Türk Sineması*, C:1, Kitle Yayınları, Ankara 1999, s.20.

²⁷ Işıl Karahanoğlu, *1950–1970 Arasında Türk Sinemasının Temel Özelliklerinin Oluşmasını Sağlayan Toplumsal, Ekonomik, Siyasi, Kültürel Etkiler ve Bunların Türk Sinema Tarihindeki Yeri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Ana Sanat Dalı, İstanbul 2007, s.3.

1. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

Kahpeye ve 1952 yapımı Kanun Namına filmleri ile Lütfi Ömer Akad sinemadaki yerini almıştır. Kısacası, sinemacılar dönemi başlamıştır.²⁸

1960 askeri müdahalesinin özellikle sinemaya getirdiği özgürlük havası içerisinde, perdeye yansıyan ilk fikri akım “Toplumsal Gerçekçilik” olmuştur. Türk sinemasındaki “Toplumsal Gerçekçilik Akımı”, Amerika’daki “Sosyal Gerçekçilik” ve İtalya’daki “Yeni Gerçekçilik” akımlarının etkisiyle doğmuştur. Akımın amacının toplumdaki gerçeklerin dış yüzünü veren filmler ortaya koymak olduğu vurgulanmıştır.²⁹ Bu amaç doğrultusunda özellikle ideolojik konuların ele alındığı, zengin fakir ayrımının konuşulduğu, sol akımların propagandasının yapıldığı filmler yapılmaya başlanmıştır. 1960’lı yılların ilk yarısında daha az tarih konulu filmler çekilmişken, 1966 yılından sonra daha çok tarih konulu film çekilmiştir. 1966-1969 yılları arasında tarih konulu filmlerde artış görülmektedir. Ayrıca bu yıllarda çizgi roman uygulamalarının ilk örnekleri görülmektedir.

1970’de Türk film endüstrisi çökme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Tutarlı bir yerli film yapımı için hiçbir temel ya da destek alınacak dış pazar yoktu; pek çok Türk filminin teknik kalitesi oldukça kötüydü var olan sinema salonlarının neredeyse yarısı rekabet karşısında kapanıp gitmişti. Bir diğer önemli neden ise 1970’li yıllarda ortaya çıkan seks filmleri furyasıdır. Bu furyadan dolayı birçok önemli oyuncu film çekimine ara vermiş sinemadan uzaklaşmıştır.³⁰

1980’ler sonrası yaşamında sinemanın da belirleyicisi, biçimlendiricisi 12 Eylül Askeri darbesi olmuştur. Darbeyle kültür emperyalizmine kapılar ardında kadar açılmıştır. Bu darbenin koşullarında yaşarken, film üretme ve izleme koşulları da paralel biçimde oluşmaktadır. 1980 sinemasında, sanatçılar siyasal eleştiriler yapamamış, geleceğe ilişkin düşlerini özgürce paylaşamamışlardır. Askeri darbenin bu baskıcı ortamından bunalan aydın ve sanatçıların bu şekildeki sıkışmışlıklarının dışa vurumu olan bunalmı filmleri yaygınlaşmıştır. 1980’lerde sinema adına en büyük başarı, 23 Ocak 1986 tarihli ilk sinema yasası olan 3257 sayılı sinema, video ve müzik eserleri kanunudur. Bu yasa Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu’nun 6. maddesi uyarınca çıkarılmış olan ve 1939 yılından bu yana uygulanan sansür

²⁸ Esen, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, s. 48.

²⁹ Lüleci, *Sinema ve Din*....., s.50.

³⁰ Fatma Dolay Küçükkurt-Ahmet Gürata, *Sinema Anlatı ve Türler*, Vadi Yayınları, Ankara 2004, s.301.

Nizamnamesi'ni yürürlükten kaldırmıştır. Böylece iki aşamalı sansür isteğe bağlı hale gelmiştir. Yasanın içeriği ve uygulamasının getireceği ilerideki sorunlar ne olursa olsun, sinemaya ait bir yasa çıkmış olması en azından psikolojik etki yapmıştır.³¹

1990'lı yıllarda küreselleşme olgusu dünya üzerinde yaygınlaşmaya başlamış ve tüm dünya bu olgunun etkisi altına girmiştir. SSCB'nin ve Doğu Bloğunun dağıldığı, ABD'nin tek güç haline geldiği, Avrupa'nın birlik olarak daha çok çabaladığı bir döneme girilmiştir. Bu dönemde Türkiye'de de özel televizyon ve radyoların sayısı artmaya başlamıştır. Özel televizyonlarda gösterilmeye başlanan Türk filmleri büyük bir izleyici kitlesi tarafından izlenirken sinema filminin en az üretildiği dönem olmuştur.³² 1990'lı yıllarda Türk Sineması'nda toplam yetmiş dört film çevrilmiş ve kısır bir süreç yaşanmıştır.

1990-2000 yılları arasında Türk Sineması'na genel bir açı ile bakacak olursak şöyle bir değerlendirme yapılabilir. On yıllık süreci kapsayan bu uzunca süreç, toplumdaki değişimlere koşut olarak Türk sinemasının da bir "ölmeye yattığı" ve sonra eskisinden de sağlıklı bir biçimde ayağa kalktığı dönem olmuştur.³³ Bu dönemde birçok film, çeşitli yönleri ile uluslararası festivallerde ödül almıştır. Sinan Çetin'in yönettiği *Berlin in Berlin* de oynayan Hülya Avşar, 1993 Moskova Film Festivali'nde "En İyi Kadın Oyuncu", Memduh Ün de *Zikkımın Kökü* adlı filmi ile 1993 yılında İspanya Sinema Festivali'nde "En İyi Yönetmen" ödülünü almıştır.³⁴

Türk sineması, iki binli yıllara, iki ilginç yapımla merhaba dedi. Bunlardan biri, yıllar önce Ertem Eğilmez'e, *Arabesk* için senaristlik yapan mizahçı Gani Müjde'nin, ilk yönetmenlik deneyimini yaşadığı *Kahpe Bizans* (2000), diğeri ise emektar Zeki Ökten'in beş farklı ve yaşlı karakterin öyküsünü anlattığı *Güle Güle* filmleri idi (2000). *Kahpe Bizans*, Yeşilçam'ın altın çağında çekilmiş tarihi filmlerdeki mantıkla, dalga geçen bir komedi filmiydi.

³¹ Esen, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, s.186.

³² Gürsoy, *Türk Sinemasının Tarihe Bakışı*....., s.45

³³ Atilla Dorsay, *Sinemamızda Çöküş ve Rönesans Yılları Türk Sineması 1990-2004*, İstanbul 2004, s.11.

³⁴ Zuhul Çetin Özkan, "Günümüz Türk Sinemasının Dünya Sinemasındaki Yeri", *Journal of Azerbaijani Studies*, Vol,12, No.1-2, Azerbaijani 2009, s.535.

Türk Sinemasında Milli Mücadele Filmleri

Kurtuluş Savaşı yılları, bağımsızlığı için savaşan Türk milleti ve onun büyük önderi Mustafa Kemal Paşa için büyük güçlüklerle dolu bir dönem olarak bilinmektedir. Ancak tüm olumsuzluklara ve yokluklara rağmen, Türk milleti ve Mustafa Kemal Paşa yılmadan, usanmadan Türk'ün ve Türklüğün zaferi için mücadele etmişlerdir. İşte bu zor günlerde dahi, Atatürk, sadece Anadolu Türklerinin değil, aynı zamanda diğer Türk topluluklarının da gelecekları ile yakından ilgilenmiştir.³⁵

Kurtuluş Savaşı temalı ilk film olan Ateşten Gömlek, İzmir'in işgali üzerine şehri kurtarmak amacıyla verilen Milli Mücadeleyi anlatmaktadır.³⁶

İpek Film Kurumu tarafından yapılan filmin yönetmenliğini Muhsin Ertuğrul yapmıştır. Senaryo ise Muhsin Ertuğrul tarafından, François de Curel'in "La tere Inhumaine" inden çeviri yapan Reşat Nuri Güntekin'in "Bir Gece Faciası" adlı oyunundan sinemaya uyarlanmıştır. Görüntü yönetmenliğini Cezmi Ar'ın yaptığı filmin kurgusunu Muhsin Ertuğrul yapmıştır. Gerçekten iyi niyet senaryosundan çekimine, yönetiminden kurgusuna kadar tüm film işlemlerini üzerine almak suretiyle yapılan büyük bir çalışma olan bu film Muhsin Ertuğrul'un azminin ürünü idi. Filmin sağladığı başarı ve ekonomik getiri, İpekçi Kardeşlere daha başka film çekimleri için büyük cesaret vermiştir.³⁷

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Milli Mücadele temalı 87 ve Atatürk'ün hayatını konu alan 7 adet olmak üzere toplamda 94 farklı film çekilmiştir. Bu filmlerin adları, çekim tarihleri ve yönetmenlerinin isimleri şu şekildedir:

³⁵ Selami Kılıç, "Atatürk'ün Büyük Özlemi Türk Dünyası'nda Kültür Birliği", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 9, Erzurum 1998, s.172.

³⁶ Halide Edip Adıvar, *Ateşten Gömlek*, Can Yayınları, İstanbul 2011.

³⁷ Onaran,.....s.183-187.

Tablo 1: Milli Mücadele Temalı Filmler

TARİH	FİLM	YÖNETMEN
1923	Ateşten Gömlek	Muhsin Ertuğrul
1924	Ankara Postası	Muhsin Ertuğrul
1932	Bir Millet Uyanıyor	Muhsin Ertuğrul
1937	Güneşe Doğru	Nazım Hikmet Ran
1943	Onüç Kahraman	Şadan Kamil
1946	Domanıç Yolcusu	Şakir Sırmalı
1948	İstiklal Madalyası	Ferdi Tayfur
	Kahraman Mehmet	Kadri Ögelman
1949	Vurun Kahpeye	Lütfi Akad
	Fato-Ya İstiklal Ya Ölüm	Turgut Demirağ
1950	Ateşten Gömlek	Vedat Örfi Bengü
	Çete	Çetin Karamanbey
	Yüzbaşı Tahsin	Orhon M. Arıburnu
	Oğlum İçin	Avni Dilligil
1951	Ege Kahramanları	Nuri Akıncı
	Allahısmarladık	Sami Ayanoğlu
	İstanbul Kan Ağlarken	Kani Kıpçak
	Kendini Kurtaran Şehir	Faruk Kenç
	Vatan İçin	Aydın Arakon
	Hürriyet Şarkısı	Faruk Kenç
	Sürgün	Orhon M. Arıburnu
1952	Destan Destan İçinde	Seyfi Havaeri
	Hürriyet İçinde Şahlanan Belde	Mümtaz Ener
	İngiliz Kemal Lawrence'a Karşı	Lütfi Akad
	Kocatepe'nin Beş Atlısı Son Gece	Sami Ayanoğlu
	Kubilay	Muharrem Gürses
	İki süngü Arasında	Şadan Kamil
1953	Zafer Güneşi	Seyfi Havaeri
1954	Hürriyet Uğrunda Mukaddes Yalan	Muharrem Gürses
	İstiklal Savaşı (Ruhların Mucizesi)	Hayri Esen
	İstiklal Uğrunda	Rahmi Kafadar
1958	Bu Vatan Bizim	Nejat Saydam
	Meçhul Kahraman	Agâh Ün
	Şahinler Diyarı	Nejat Saydam
1959	Beklenen Bomba	Muharrem Gürses
	Bu Vatanın Çocukları	Atif Yılmaz
	Dağlar Şahidi Yörük Efe	Muharrem Gürses
	Düşman Yolları Kesti	Osman F. Seden

I. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

	İzmir Ateşler İçinde	Nuri Ergün
	Kalpaklılar	Nejat Saydam
	O'nun Süvarisi	Nusret Eraslan
	Vatan Uğrunda	Nişan Hançer
1960	Ateşten Damla	Memduh Ün
	Aştan Üstün	Osman F. Seden
	Küçük Kahraman	Türker İnanoğlu
	Fedakâr Onbaşı	Yavuz Yalınkılıç
	Osman Çavuş	Orhan Ateş
	Vatan ve Namus	Nejat Saydam
1961	Vatan Fedailerini	Şinasi Öztürk
	Kahraman Üçler	Semih Evin
1962	Silah Arkadaşları	Şinasi Öztürk
	Vatan Uğruna	Nişan Hançer
	Dikmen Yıldızı	Asaf Tengiz
1964	Çanakkale Arslanları	Turgut Demirağ
	Dağ Başını Duman Almış	Memduh Ün
	Vurun Kahpeye	Orhan Elmas
	Kocatepe'nin Üç Süvarisi	Yavuz Yalınkılıç
1965	Bize Türk Derler	Nuri Akıncı
	Yaralı Kartal	Tarık Dursun
	On Korkusuz Kadın	Tunç Başaran
1966	Allaha İsmarladık	Nejat Saydam
	Bir Millet Uyanıyor	Ertem Eğilmez
	Bombacı Emine	Nuri Akıncı
	Kahraman Köyü	Kemal Kan
	Kara Fatma	Nuri Akıncı
	Ayyıldız Fedailerini	Semih Evin
	Kadın Kahramanlarımız	Nuri Akıncı
	Topal Osman	Ural Ozon
1967	Son Gece	Memduh Ün
1968	İngiliz Kemal	Ertem Eğilmez
	Öldürmek Hakkımdır	Nuri Ergün
1969	Fato	Feyzi Tuna
	Üç Namus Bekçisi	Kayahan Arıkan
1971	Asker Ahmet	Semih Evin
	Hasret	Remzi Jöntürk
	Şahinler Diyarı	İlhan Arakon
1972	Ahmet Çavuş	Semih Evin
1973	Aşkın Zaferi	Orhan Elmas
	Tek Kollu Bayram	Erdoğan Tokatlı

	Vurun Kahpeye	Halit Refiğ
1974	Kahramanlar	Remzi Jöntürk
	Kanlı Savaş	Murat Akovalıgil
	Reşo	Çetin İnanç
	Sarsılmaz Kuvvet	Nihat Uslay
1979	Yorgun Savaşçı	Halit Refiğ
1983	Küçük Ağa	Yücel Çakmaklı
1987	Ateşten Günler	Ziya Öztan
1989	Sahibini Arayan Madalya	Yücel Çakmaklı
1991	Ateş Üstünde Yürümek	Yavuz Özkan
1996	Yaban	Nihat Durak

Tablo 2: Atatürk Filmleri

TARİH	FİLM	YÖNETMEN
1993	Sarı Zeybek	Münir Hayri Egeli
1998	Cumhuriyet	Ziya Öztan
2006	Latife Hanım	Ali Akyüz
2008	Mustafa	Can Dündar
2010	Veda	Zülfü Livaneli
2010	Dersimiz Atatürk	Hamdi Alkan

Sonuç

Kültürel bir ürün olarak sinemada tarihin izdüşümlerinin birinin ele alındığı bu çalışmada dünya sinema tarihi, Türk sinema tarihi, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı (Milli Mücadele) dönemi filmleri, Cumhuriyetin ilk yılları ve son dönem Atatürk Filmleri incelenmeye çalışılmıştır. Filmlerin incelenmesine 1923 yılından başlanmıştır. Türk sinemasında Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele ile ilgili filmler yıllara göre incelenmiştir. Bu filmler ait oldukları dönemde Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasal ve sosyal olayları yansıtan en önemli görsel ürünler oldukları için Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından oldukça büyük öneme haizdirler.

Türk tarihinde sinema, ondokuzuncu yüzyıldan günümüze kadar geçen süreç içerisinde tarihsel gelişimini devam ettirmektedir. Türk sinemasının, tarihle olan ilişkisi, Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgaliyle başlamıştır. İşgalcilerin eğlenceleri arasında sinema da yer almaktaydı. İşgalci askerlerin sinemaya yönelik

1. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

talebiyle birlikte Beyoğlu sinemalarında işgal kuvvetlerine film gösterilmeye başlanmıştı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yirmi bir tane tarih konulu film çekilmiştir, ancak bunlardan yalnızca üç tanesi Milli Mücadele konulu filmlerdir. Bu filmler Ateşten Gömlek (1923), Ankara Postası (1924), Bir Millet Uyanıyor (1932) filmleridir. Diğer taraftan 1937 yılına kadar Kurtuluş Savaşı filmi yapılmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin belli başlı önemli dönemlerini içerisine alan filmler dönemlerine göre sınıflandırılmaktadır. Bunlardan ilki; Birinci Dünya Savaşı'nı, ikincisi; Kurtuluş Savaşı'nı, üçüncüsü ise Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını ve bunla Cumhuriyetin ilk yıllarındaki önemli siyasi olaylarının işlendiği filmlerdir.

1940'lı yıllarda ise İkinci Dünya Savaşı ile birlikte ondokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan Türkçülük akımı yeniden gündeme gelmiştir. Bu yıllarda yazılan Türk kahramanlık öykülerini içeren romanlar sinemaya uyarlanmıştır. Bu dönem filmleri milli duyguları ön planda tutan milli duyguların ve vatan aşkının her şeyden daha üstün olduğunu gösteren filmler olarak dikkat çekmektedir. Sinemada tarihî yeri önemlidir, incelenen dönemlere de bakıldığında bu net bir şekilde görülmektedir. Örneğin 1950-1960 yılları arasında incelendiğinde Milli Mücadele dönemine ait filmlerin en fazla bu yıllar arasında çekildiğini anlaşılmaktadır. Bu yıllar arası tarihsel süreç değerlendirildiğinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kore Savaşı'na asker göndermesi ve bu koşulların yarattığı atmosferi değiştirebilmek ve halka moral vermek amacıyla Milli Mücadele ile ilgili en fazla film bu dönemde çekildiği görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Dünya genelinde siyasi güç ABD ve Sovyet Rusya'nın eline geçmiştir. Türkiye'de ise CHP'nin 27 yıllık tek parti yönetimine, Demokrat Parti son vermiştir. Yeni hükümet, vergi indirimini uygulayarak sinema sektörünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. 1946 yılından itibaren yapım evlerinin sayısı artmaya başlamıştır. 1950'li yıllara baktığımızda Türk sineması yabancı etkiden uzak milli duyguların ön planda olduğu tarih, edebiyat, folklorun ve güncel olayların sinemaya kaynaklık ettiği dönemdir. Kurtuluş Savaşı, Türk tarihinde önemli olduğu gibi tüm yaşam alanlarında da büyük önem taşımaktadır. Kurtuluş Savaşı konulu tarihi filmler ile milli duyguları ön planda tutarak, o dönemin şartlarını göz önüne sermeye özen göstermiştir. İncelenen filmler ışığında bir değerlendirme yapılacak olursa, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Dönemi konulu filmlerin isimlerinin, filmin konusu hakkında bilgiler verdiği analiz edilebilmektedir. Bu filmlere Kurtuluş Savaşı'na katılan

bir halkın isimsiz kahramanların öyküleri konu olmuştur. Filmlerde, vatan sevgisinin yanında aşk hikâyeleri de anlatılmıştır, fakat her şeyden üstün olan vatan sevgisinin altı çizilmiştir. Filmlerde, genellikle ülkenin içinde bulunduğu durum filmin başında özetlenerek başlıyor ve genelde bunu bir anlatıcı bir şekilde yapıyor ve bu anlatım destansı diliyle dikkat çekiyor. Filmlerde bayrak ögesine fazlaca yer verilmektedir.

Sansür nedeniyle 1998 yılına kadar (Cumhuriyet filmine kadar) Mustafa Kemal Atatürk'ün aktörler tarafından canlandırıldığı bir film olmadığını görülmektedir. Bunu takip eden süreçlerde de Atatürk'ün canlandırıldığı ve belgesel niteliğinde hazırlanan Atatürk filmlerinin olduğu dikkat çekmektedir. Veda, Mustafa, Dersimiz Atatürk, Latife Hanım, Son Osmanlı Yandım Ali gibi filmlerde, aktörler tarafından Atatürk başarı ile canlandırılmıştır.

Millî Mücadele filmleri daha çok romanlardan uyarlanmıştır. Elbette bu filmlerde tarihçilerin kitapları pek dikkate alınmadığından çok büyük hatalar ve çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Örneğin özellikle son dönem Atatürk filmlerinde yazarın fikrine göre mükemmel bir eş olan Latife Hanım ya da asla Atatürk ile evlenmemesi gereken Latife Hanım gibi çelişen subjektif tarih dikkatleri çekmektedir.

Conclusion

In cinema as a cultural product, the projections of history gave direction to our research. In this study, History of World Cinema, Turkish Cinema History, The First World War and the War of Independence (the National Struggle) period movies, the first years of the Republic and the recent Ataturk movies were investigated. The investigation of the movies started from the movies that date back to 1923. Movies about the First World War and the National Struggle in Turkish cinema were investigated by years. Thanks to these movies the situation of Turkey was presented within the political and the social events of that period.

Movie in Turkish history has been continuing its historical development since 19th century. When investigating the relationship between Turkish cinema and history, occupation of Istanbul by Allied States had a dimension that concerns the Turkish cinema history after Mondros armistice agreement. Cinema was among the entertainments of the invaders. With the invading soldiers' demand on cinema, movies were started to screen on Beyoglu cinemas for invading forces.

1. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

In the early years of the Republic twenty one movies were shot about history, but only three of them were about National Struggle. These movies were *Ateşten Gömlek* (1923), *Ankara Postası* (1924), *Bir Millet Uyanıyor* (1932). On the other hand, until 1937 there had not been any movie about War of Independence. The movies that include some important periods of the history of Turkish Republic are classified according to their periods. The first one of these periods is The First World War, the second is War of Independence and the third one is the life of Mustafa Kemal Atatürk with Republic's first years and the themes about the important and political issues of recent history.

When looking at the 1940s years, the Turkism movement that was first appeared in 19th century was revived again with the World War Two. In those years, the novels that have Turkish heroic stories were written and those novels were adopted for the cinema in subsequent periods. This period movies as showing national feelings, love of country and foregrounding national feelings drew our attention. The place of history in cinema is important, when looking at the investigated period it can clearly be seen. For example, most of the movies related to National Struggle were shot between 1950 and 1960. In that historical process, in order to change the atmosphere and the condition that originated from Turkish Republic's sending soldiers to Korean War, most film about the national struggle were shot in this period. After the Second World War, political power passed into the hands of the United States and Soviet Russia throughout the world. In Turkey, the Democratic Party has ceased the CHP (Republican People's Party)'s 27 years of one-party rule. New government had some contributions on developing the cinema industry by reducing taxes. The number of houses started to increase after 1946. The 1950s were the period that Turkish cinema was far away from the foreign effects; the national feelings were foreground; history, literature, folklore and current events were the source of cinema. Independence War is also of great importance in all spheres of life as important in Turkish history. The historical movies about the War of Independence tired to highlight the conditions of that time by prioritizing national sentiment. According to the movies that we investigated, the names of the movies provide information about the theme of the First World War and the National Struggle periods' movies. Stories of nameless heroes who participated in the Independence War were the subject of these movies. In the movies, besides patriotism, love stories were also narrated but, outstanding patriotism was underlined. In the movies, usually at the beginning, the movies begin by summarizing the situation of the country

and in general a narrator did this, and this narration drew attention because of its epic narration.

Due to censorship until 1998 (until the movie Cumhuriyet- Republic), we see that there was not any film that Mustafa Kemal Atatürk was portrayed by actors. In the following processes, there were Atatürk movies as documentary that Atatürk was portrayed. Such films as Veda, Mustafa, Dersimiz Atatürk, Latife Hanım, Son Osmanlı Yandım Ali, Atatürk was portrayed by actors successfully.

National Struggle film is mostly adapted from the novels. Of course, these movies are emerging big mistakes and contradictions that many historians of books are not taken into consideration. For example, sometimes Latife Hanım is shown as a perfect match according to the opinion of the author in recent Atatürk movies or she is reflected as never like to be married Atatürk. This kind of conflicting subjective history also drew our attention.

Kaynaklar

- Alev Demirbilek (İdrisoğlu), *Dünya Sinema Tarihi*, Mimar Sinan Üniversitesi Sinema Bölümü Ders Notları, İstanbul 1993, s.81-82.
- Âlim Şerif Onaran, Muhsin Ertuğrul'un Sineması, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s.5
- Âlim Şerif Onaran, *Türk Sineması*, C:1, Kitle Yayınları, Ankara 1999, s.20.
- Atilla Dorsay, *Sinemamızda Çöküş ve Rönesans Yılları Türk Sineması 1990-2004*, İstanbul 2004, S.11.
- Ayşe Karaosmanoğlu, *Babam Abdülhamit*, Selis Yayınları, İstanbul 2007, s.9.
- Fatma Dolay Küçükkurt, Ahmet Gürata, *Sinema Anlatı ve Türler*, Vadi Yayınları, Ankara 2004, s.301.
- Geoffrey Nowell – Smith, *Dünya Sinema Tarihi*, (Çev: Ahmet Fethi), Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2003, s.30.
- Gülseren Güçhan, *Tür Sineması Görüntü ve İdeoloji*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1999, s.45.
- Hakan Aydın, "Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci: Konya'da İlk Sinemalar ve Gösterilen Filmler (1910-1950)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:19, Konya 2008, s.62.
- Halide Edip Adivar, *Ateşten Gömlek*, Can Yayınları, İstanbul 2011.
- Işıl Karahanoğlu, *1950–1970 Arasında Türk Sinemasının Temel Özelliklerinin Oluşmasını Sağlayan Toplumsal, Ekonomik, Siyasi, Kültürel Etkiler ve Bunların Türk Sinema Tarihindeki Yeri*, (Yayımlanmamış Yüksek

1. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşının Beyaz Perdeye Yansımaları

- Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Ana Sanat Dalı, İstanbul 2007, s.3.
- Levent Yılmazok, Türk Sinemasının Ulusal: Karakterini Etkileyen Öğeler ve Seyirci-Sinema İlişkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Ana Sanat Dalı İstanbul 2007, s.22
- Metin Erksan, *Sinemanın 100. Yılı, Türk Sineması Üzerine Düşünceler*, Edt: Murat Dinçer, Doruk Yayıncılık, Ankara 1996, s.155.
- Nijat Özön, *Türk Sineması Kronolojisi*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1968, s.12.
- Özde Çeliktemel Thomen, “Osmanlı İmparatorluğunda Sinema ve Propaganda (1908-1922)”, *Online International Journal of Communication Studies*, Vol:2, London 2010, s.4.
- Selami Kılıç, “Atatürk ‘ün Büyük Özlemi Türk Dünyası’nda Kültür Birliği”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:9, Erzurum 1998, s.172.
- Serdar Öztürk, “Türk Sinemasında İlk Sansür Tartışmaları ve Yeni Belgeler”, *Galatasaray İletişim Dergisi*, İstanbul 2006, s.65.
- Serdar Öztürk, *Erken Cumhuriyet Döneminde Sinema Seyir Siyaset*, Elips Kitap, Ankara 2005, s.13.
- Şükran Kuyucak Esen, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2010, s.9-10.
- Türk Sinema Tarihi*, Erişim Tarihi: 14.02.2011
<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/belgeseller/1914/ayastefanos.html>
- Türk Sinema Tarihi*, Erişim Tarihi:14.02.2011,
<http://www.arastiralim.com/tag/genel-kultur/page/6>
- Yalçın Lüleci, *Sinema ve Din: Türk Sineması Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, İstanbul 2007, s.32.
- Zahir Güvemli, *Sinema Tarihi*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1960, s.5.
- Zuhal Çetin Özkan, *Günümüz Türk Sinemasının Dünya Sinemasındaki Yeri*, *Journal of Azerbaijani Studies*, Vol,12, No.1-2, Azerbaijani 2009, s.535.

